

خانواده هویت

✦ غلامرضا حمیدزاده

اگر روزی برای دریافت کارت ملی به اداره ثبت احوال مراجعه کنید. پرسش‌نامه‌ای به شما خواهند داد که در آن باید به چندین سؤال زیر پاسخ دهید:

نام و نام خانوادگی، نام پدر و نام مادر، محل تولد، تاریخ تولد، ملیت، دین و مذهب، سطح تحصیلات، رشته تحصیلی، وضعیت تأهل، نام همسر، نام فرزندان، شغل و ...

این سؤالات برای شناخت ما و در واقع شناسه هویت ماست. ویژگی‌های ممتاز انسان، قوه عقلانیت و زیست اجتماعی او هستند. این دو ویژگی همان است که باعث شکل دهی هویت در یکایک افراد بشر می‌شود و کیستی و چیستی هر فرد را بروز می‌دهد. در واقع ما بدون هویت‌هایمان معنا نداریم. هویت یعنی همان نگرش‌ها، ویژگی‌ها، روحیات و تفکرات ما که شخصیتمان را شکل می‌دهد و «مرا» را از «دیگری» متمایز می‌سازد. البته بخشی از هویت وجودی است و بخشی توسط محیط ساخته می‌شود و توسعه می‌یابد.

مثلاً آموزش، تربیت خانوادگی، روابط و تعاملات اجتماعی افراد در گروه‌های اجتماعی، مثل گروه دوستان و فرهنگ حاکم بر جامعه، ابعاد هویت ما را توسعه می‌بخشند، اما به‌طور اخص این پنج دسته عوامل در توسعه و شکل دهی هویت هر یک از ما مؤثرند:

۱. عوامل تربیتی و خانوادگی؛

۲. عوامل جغرافیایی و اقلیمی؛

۳. عوامل سیاسی و تاریخی؛

۴. عوامل اقتصادی و معیشتی؛

۵. عوامل فرهنگی (زبان و ادبیات، هنر، دین و اعتقادات مذهبی، سنن و رسوم و ...).

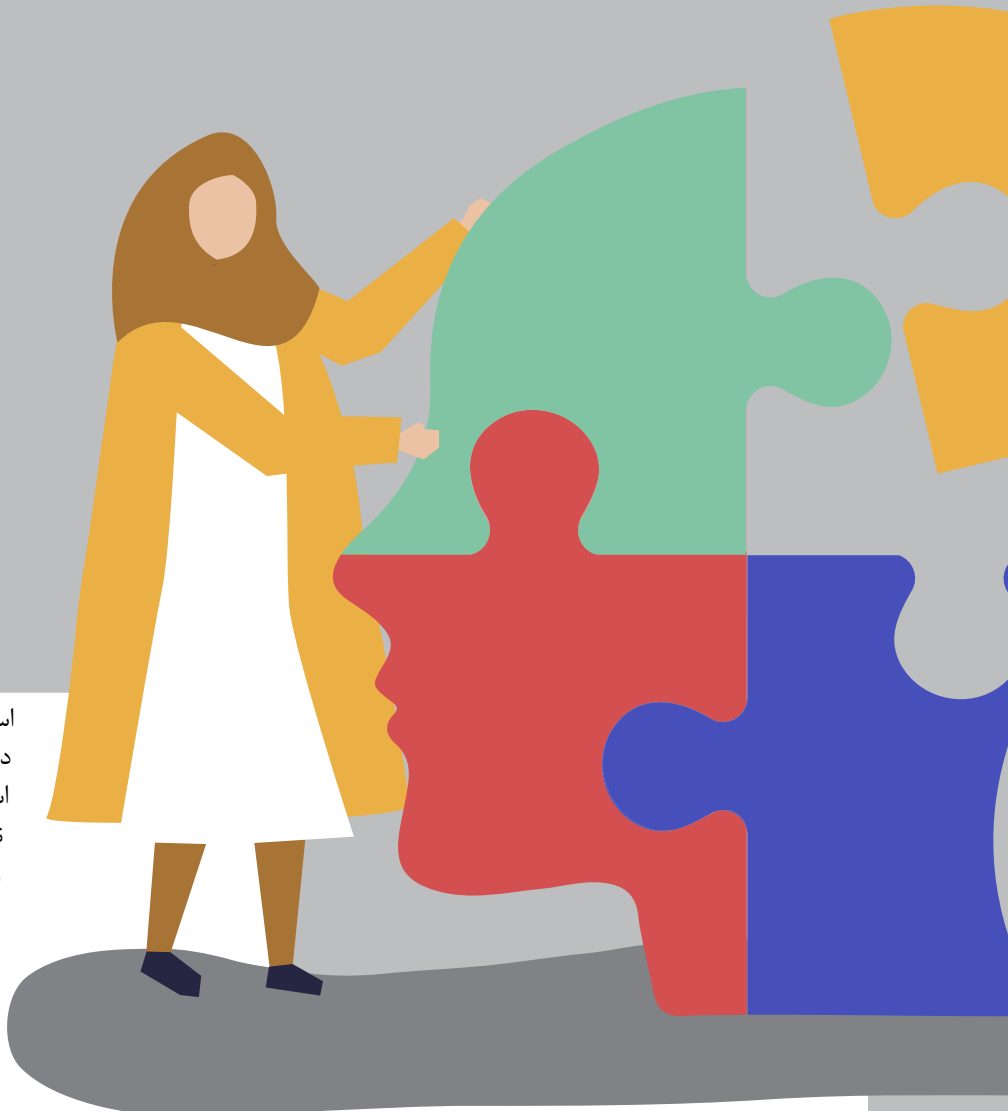
علاوه بر این، باید گفت که هویت ابعاد متعددی مانند هویت فردی، هویت جمعی، هویت جنسیتی، هویت شغلی، هویت مذهبی، هویت ملی و هویت سیاسی دارد.

برای روشن شدن موضوع، بعضی از این ابعاد هویت را تعریف می‌کنیم.

۱. هویت فردی: کودک از ابتدای تولد کم‌کم خود را می‌شناسد و به جایی می‌رسد که کشف می‌کند انسان است، نامش چیست، پدر و مادرش کیستند، با دیگران چه نسبتی دارد، چه غذاهایی را دوست دارد، اجزای بدنش چیست و هر یک چه کارکردی دارند و... این‌ها نشان از هویت فردی است.

۲. هویت اجتماعی: با رشد بیشتر، هر فرد در تعاملات اجتماعی نقش خود را در هر یک از گروه‌ها و جایگاه‌ها و موقعیت‌ها پیدا می‌کند و کم‌کم یاد می‌گیرد که چگونه باید در آن گروه‌ها و موقعیت‌ها ایفای نقش نماید.

۳. هویت جنسیتی: در همان کودکی، فرد خود را می‌شناسد که دختر است یا پسر؟ و متناسب با این شخصیت با کمک دیگران در موقعیت‌های مختلف، متناسب با شرایط فرهنگی و

است و اینکه دیدگاه دیگران راجع به او چگونه است و نیز آگاهی و تعهدش نسبت به ارزش‌های شخصی و هدف‌های زندگی او چگونه باید باشد. در این صورت اگر در شناخت‌های قبلی خود دچار تضاد شود، به بحران هویت دچار می‌شود. نقش خانواده، به

عنوان مهم‌ترین و مورد اعتمادترین و تأثیرگذارترین نهاد تربیتی و حمایتی فرزند و به ویژه

نوجوان، در برنامه‌ریزی و رفتارهای عالمانه دقیق و عاطفی در این دوران بسیار مؤثر است. خانواده باید با ایجاد محیطی صمیمی و عاطفی در بین افراد خانواده و با وقت‌گذاری و حوصله و صبوری به رفع نیازهای روحی و روانی و معنوی و در حد بضاعت مادی فرزند برآید. والدین باید با تدبیر و مدیریت اقتدارگرایانه عقلانی و منطقی مبنی بر عدالت، و نه سخت‌گیرانه و نه سهل‌گیرانه (رها سازی بی‌حد و حصر و بدون کنترل) در محیط خانواده، با زمینه آموزش‌های مناسب، گفتمان عقلانی و متعادلی را برای تقویت و توسعه ابعاد هویتی فرزندان خود فراهم آورند. به‌طور قطع و یقین هر یک از افراد موفق و الگوی این سرزمین در زمینه‌های مختلف کسانی بوده‌اند که شاکله هویتی آن‌ها در محیط‌های گرم و صمیمی و عقلانی و مذهبی خانواده‌شان شکل گرفته است. هدف ما در این فصلنامه نیز کمک به ایجاد یک گفتمان سالم برای خانواده‌های عزیز جهت توسعه ابعاد هویتی با توجه به سرمایه‌های غنی ملی و فرهنگی و دینی کشور عزیزمان ایران اسلامی است و این هدف را از طریق طرح موضوعات و مقالات متنوع پی‌می‌گیریم.

محیطی، ایفای نقش می‌کند.

۴. هویت مذهبی: فلسفه وجودی و زندگی، جهان‌بینی و ایدئولوژی برای زندگی بهتر شناخت و معرفتی است که افراد کسب می‌کنند. این شناخت و معرفت دیگر جنبه‌های هویت را نیز منسجم می‌کند و این همان هویت مذهبی است.

۵. هویت شغلی: داشتن تصویر روشن و یکپارچه از اهداف، علایق و استعدادها را، به گونه‌ای که فرد بتواند شغلی مناسب انتخاب کند و در آن مشغول شود، به‌طوری که در آن موفق و به آن حرفه شناخته شود، هویت شغلی می‌گویند.

۶. هویت ملی: هر ملتی ویژگی‌ها و خصوصیات منحصر به فردی دارد که در طول قرن‌ها به سرمایه عظیم فرهنگی و ملی و نمادین تبدیل شده و نسل به نسل به افراد منتقل می‌شود. این سرمایه عظیم هویت ملی است و موجب وحدت ملی یا همبستگی ملی بین آحاد ملت می‌شود.

صاحب‌نظران تعلیم و تربیت معتقدند که هویت از بدو تولد شکل می‌گیرد و توسعه می‌یابد، در دوره نوجوانی، به عنوان مرحله تکمیل و تثبیت، هویت به اوج و تکامل خود می‌رسد و در دوره نوجوانی به فرایندی پیش رونده تبدیل می‌شود که شامل یکپارچه‌سازی آگاهانه اعتقادات فرد راجع به خودش